

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента Івах Світлани Михайлівни

на дисертаційне дослідження Табаки Ольги Миронівни

«Педагогічні умови розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (перша чверть ХХІ ст.)», подане до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 36.053.021 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта /Педагогіка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Мовленнєвий розвиток дітей є одним із ключових завдань сучасної дошкільної освіти. Його актуальність увиразнено у Базовому компоненті дошкільної освіти, де освітня лінія «Мовлення дитини» як одна з основних передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовленням у різних життєвих ситуаціях. Змістове наповнення означеної освітньої парадигми спрямовує педагогів не на розв'язання окремих завдань мовленнєвого розвитку дітей, а на цілісне формування мовно-мовленнєвої компетенції (в єдності її складових) як одного з ключових критеріїв і водночас важливої умови становлення й розвитку мовленнєвої особистості дошкільника.

Мовлення суттєво сприяє розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, позитивно впливає на формування у неї таких важливих особистісних якостей, як: комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність, компетентність. За допомогою добре розвиненого мовлення дитина навчається чітко та ясно мислити, налагоджувати контакт із тими, хто її оточує, ініціювати власні ідеї, брати участь у різних видах діяльності.

На жаль, інтенсивний технічний розвиток призвів до того, що в сучасному суспільстві діти швидше опановують гаджети, ніж вимовлять перше слово, адже

батьки значно менше розмовляють зі своїми дітьми, замінюючи безпосереднє міжособистісне спілкування демонструванням мультфільмів та іншої медіа продукції. Як наслідок, у більшості сучасних дошкільників простежують недостатній словниковий запас, бідність, односкладовість мовлення; відсутність культури мовлення; невміння побудувати бесіду, сформулювати запитання, дати розгорнуту відповідь; труднощі під час складання текстів описів та переказування; невміння логічно обґрунтовувати свої твердження і висновки. Усе це обумовлює необхідність і актуальність пошуку засобів, які б сприяли розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Отже, актуальність дисертаційного дослідження О.М. Табаки не викликає жодних сумнівів. Безперечно, воно сприяє приверненню уваги вихователів та батьків дітей дошкільного віку до дитячої періодики як засобу розвитку дитячого мовлення, який неможливо замінити жодним технічним пристроєм.

Дисертаційне дослідження є плановим. Воно виконувалося відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Українська освіта у контексті європейських інтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер 0117U005400). Тема дисертації затверджена вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 5 від 28.04.2022 р.).

Найбільш істотні наукові результати, які містяться в дисертації.

Робота чітко структурована: складається з двох розділів, у яких розкрито ступінь дослідженості проблеми розвитку мовлення дошкільників у сучасній педагогіці та дошкільній лінгводидактиці; проаналізовано програмні вимоги до розвитку мовлення дітей дошкільного віку; висвітлено означену проблему в історичній ретроспективі; схарактеризовано значення медіа у розвитку мовлення дошкільників; з'ясовано особливості й ретроспективу розвитку дитячої періодики упродовж хронологічних меж дослідження; розкрито її змістово-розвивальний

потенціал та запропоновано шляхи використання дитячої періодики у процесі розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Авторка чітко сформулювала науковий апарат дисертації. Завданнями передбачено: всебічне вивчення ступеня дослідженості означеної проблеми; розкриття змісту і завдань розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку; виявлення розвивального потенціалу медіа, зокрема дитячої періодики, упродовж хронологічних меж дослідження; а також визначення шляхів удосконалення процесу розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики.

Дисертанткою використано комплекс методів дослідження, які дали змогу реалізувати його мету: загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, систематизація, класифікація); пошуково-бібліографічний; проблемно-хронологічний; порівняльно-педагогічний; прогностичний; та емпіричні методи.

Робота Табаки О.М. володіє незаперечною науковою новизною. Авторка вперше здійснила системне дослідження шляхів розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики першої чверті ХХІ ст.; розкрила еволюцію змісту і завдань розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку в історичній ретроспективі; з'ясувала розвивальний потенціал медіа, зокрема дитячої періодики; визначила педагогічні умови удосконалення розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики; уточнила сутність базових понять дослідження, а також специфіку та ретроспективу розвитку дитячих часописів для дітей дошкільного віку; сформулювала рекомендації для вихователів та батьків щодо розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої періодики.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його матеріали доповнюють і розширюють сучасні уявлення про розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку із використанням дитячої періодики. Отримані результати зможуть стати основою підручників та посібників для майбутніх та практикуючих педагогів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися під час викладання навчальних дисциплін «Педагогіка»,

«Дошкільна педагогіка», «Дошкільна лінгводидактика» у педагогічних закладах вищої освіти. Розроблені методичні рекомендації щодо розвитку мовлення старших дошкільників можуть використовуватися в освітній діяльності вітчизняних закладів дошкільної освіти та стати основою для розробки програм розвитку дітей дошкільного віку.

Виконане наукове дослідження супроводжувалося активним упровадженням отриманих результатів у практику. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися численних на міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції» (Варшава – Ужгород – Херсон, 2019); наукова конференція «Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka» (Варшава, 2019); VII Міжнародна науково-практична конференція «Лабіринти реальності» (Монреаль-Северодонецьк, 2020 р.); «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2021); «Освітнє Дитинство в 20-х роках ХХІ ст.: виклики та можливості» (Львів, 2022); «Актуальні проблеми педагогічної освіти: реалії, нові ідеї та перспективи» (2022); «Сучасний вчитель початкової школи: проблеми і перспективи в контексті освітньої реформи» (Рівне, 2019); «Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті» (Житомир, 2020); «Духовні засади освіти як умова здорового самовідтворювання суспільства на ґрунті свободи та гідності» (Львів, 2022). Викликає схвалення й те, що проміжні й завершальні результати дисертаційної роботи систематично обговорювалися впродовж 2020 – 2023 рр. на наукових семінарах та засіданнях кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, де виконана робота, а також на звітних конференціях факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, де працює здобувачка.

Основні результати дослідження відображені у 17 наукових та навчально-методичних публікаціях авторки: 4 з яких опубліковано у провідних наукових фахових виданнях України, 5 – статей у зарубіжних наукових виданнях, 6 – у

збірниках тез доповідей на конференціях, 1 навчально-методичний посібник (у співавторстві), 1 збірка авторських казок.

Текст дисертації вдало доповнено додатками, які викладено на 48 сторінках. У них представлено приклади завдань з мовленнєвого розвитку для дітей старшого дошкільного віку за матеріалами періодики; методичні рекомендації для батьків; опитувальники для вихователів та батьків; перелік періодичних видань для дітей дошкільного віку.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О. Табаки, водночас вважаємо за потрібне **висловити деякі міркування і дискусійні моменти щодо його змістового наповнення:**

1. У параграфі 1.2. «Розвиток мовлення дітей дошкільного віку: програмні вимоги» дисертантка детально розглядає вимоги до розвитку мовлення дошкільників, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні (в усіх його редакціях: 1999, 2012, 2021) та Програмами «Українське дошкілля», «Впевнений старт» і «Я у Світі». Вважаємо доцільним розглянути й інші чинні програми та методичні рекомендації, які видає МОН України щодо їх впровадження (цікавим був би й порівняльний аналіз щодо рекомендованого у програмах педагогічного інструментарію щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Чи серед розглянутих засобів є періодичні видання? Якщо є, то які?).

2. У параграфі 1.3. дисертантка виходить за хронологічні межі дослідження, а підсумовуючи його зміст у висновку до Розділу 1, подає періодизацію розвитку української дошкільної лінгводидактики, що охоплює п'ять періодів (I та II періоди – друга половина XIX – 20-ті рр. XX ст.; III період – 20–40-і рр. XX ст.; IV період – 49–60-і рр. XX ст.; V період – друга половина XX – початок XXI ст.). Зі змісту параграфу незрозуміло, чи ця періодизація є авторською, чи запозиченою.

3. У параграфі 2.2 дисертантка розкрила змістово-розвивальний потенціал періодичної преси упродовж хронологічних меж дослідження. Параграф цікавий, інформативний, але базується на вивченні матеріалів доволі обмеженої кількості видань періодичної преси («Малятко», «Барвінок», «Ангелятко», «Ангеляткова

наука», «Джміль»). До слова, у Додатку Ж вміщено укладений дисертанткою перелік періодичних видань для дітей дошкільного віку – 29 найменувань. Звісно, що проаналізувати їх в одному параграфі доволі складно, однак доцільніше було укласти таблиці з посторінковою рекомендацією для використання того чи іншого видання у розв'язанні певного завдання розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку (звукова культура мовлення, словникова робота; граматична правильність мовлення; зв'язне мовлення).

4. Вважаємо, що аналіз названих періодичних видань здійснений дисертанткою доволі непропорційно. Так, журнали «Ангелятко», «Ангеляткова наука», «Джміль» розглянуто детально, а «Малятко» та «Барвінок» – лише побіжно.

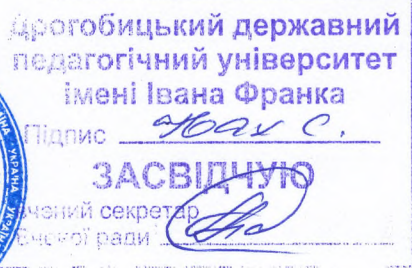
Однак висловлені зауваження та побажання не знижують наукової і практичної цінності рецензованої роботи та мають рекомендаційний характер.

Викладене уможливило **висновок**, що дисертаційне дослідження Табаки Ольги Миронівни «Педагогічні умови розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодици (перша чверть ХХІ ст.)» відповідає вимогам наказу МОН України за № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. за № 44), тому його авторка Табака Ольга Миронівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти

ДДПУ імені Івана Франка

 Світлана ІВАХ